M. Neumann.

Kawal Hants ja Wanapagan.

Eesti rahwa ennemuistne lugu.

Teine trükk.

Tallinnas 1925

Kaaned trükitud Zwetkow & Kitzel'i trükikojas, Tallinn, Wene uul. 1.

M. Neumann.

M. Neumann.

Kawal Hants ja Wanapagan.

Eesti rahwa ennemuistne lugu

rahwaluules.

Teine trükk.

Tallinnas, 1925.
M. Neumann'i kirjastus.

O.-ü. „Edu" trükk. Tallinnas. S. Kompassi tän. 40.

Eeskõne.

Kawala Hansu ja Wanapagana muinaslugu on igal pool Eestimaal tuntud. Ei ole wist ainust eestlast olemas, kes lapsepõlwes Hansu wägitegusid ei oleks kuulanud ja ise neid edasi jutustanud. Nii oli lugu juba siis, kui Hansu raamatuid weel ei olnud trükis ilmunud. — Sel ajal teadis ka iga jutustaja, mis see rahwalik ja kõigile meeldiw lugu tähendab. Kui „mõisaorjal" pisut aega oli, kas öömajal wõi tee peal ja ree peal, ehk kui töö kallalgi wõimalus oli kõneleda, siis jutustati muinaslugusid, nende wahel kõneles aga igaüks oma wärskematest tempudest mõisniku ja sundijate tüssamises, ja, mis minu tähelpanekut ikka on äratanud, wõrdles neid Kawala Hansu tempudega. Imestust ja auustust teiste poolt sai ikka see, kelle tembud Hansu omadele hästi sarnatsed oliwad. Selle tagajärjel olen ma Hansu ja Wanapagana lugu ikka mõisniku ja tema orja kohta käiwaks pilkelooks pidanud ning arwasin ka kõiki muid sedasama mõtlewat.

Kawala Hansu lugu esimest korda lauludena trükki andes tundsin tarwilise olewat sissejuhatuses Eesti orjapõlwe tekkimise lugu nendesamade tegelaste näul juurde lisada, ning arwasin sellest kui loomulikult kokkukäiwast loost aru saadawat. Ma olin aga eksinud. Kuigi Kawal Hants lauludes lugejatele meeldis ja trükk ruttu ära osteti, siis arwati minu tööst ometi, et see esimene püüd olla ilmatähenduseta naljalugu „politiliseks asjituseks" muuta. Ja ehk ma küll isiklikult politika wõitlustest kõrwal seisin, on ometi Hansu laulude trükkimine mulle palju tüli teinud. Et ma ise laulude tegija olin, seda tänini weel ei ole teatudgi.

Kawal Hants on küll Eesti omapärane orjaaegne kangelane, aga tema sündimise lugu ulatab kaugele rahwaste minewikku. Pea igal rahwal on Hansu sarnane wägimees olemas,

mõnel wiisakam, mõnel alatum, kudas rahwa meeleolu ja seisukord seda on moonutanud. Osakese temast leiame isegi Homeruse Odissee seest. See tõendab oma kohast jälle, et lauluisal Kreutzwaldil õigus oli muinasjuttusid rahwaswahelisteks rändajateks pidada, kes igal maal kohalise rahwa kuue selga tõmbawad.

Hansu ja Wanapagana lugu lihtsa ennemuistse jutuna on waremalt trükki toimetanud M. Jaakson ja M. Sohberg. Wiimase jutustus on tätelikum. Hansu tempusid, kui iseäralist wana luule osa, on korjanud Jakob Kõrw ja M. J. Eisen. Kas Kõrwi kogust midagi mujal on ilmunud kui ajalehes „Walguses", ei ole mul teada. Igatahes oliwad Kõrwi korjanduses tõesti rahwa suust üles kirjutatud rahwalikud lookesed. M. J. Eiseni korjandusest on ilmunud mitu wäljaannet jutukesi, mõni nendest juba mitmes trükis. Nendes wäljaannetes on aga kahjuks mitmel Hansu tembul maik juures, nagu oleks üleskirjutaja algusloo puudusel ise neid luuletanud. Ka ei ole kõik lood nii ritta paigutatud, kudas nad Hansul järgemööda pidiwad juhtuma.

Et nüüd eestlasel wabadus ja oma wabariik käes on, sellepärast ei suuda ma mitte Kawala Hansu laulusid teist korda trükki andmata ja lõpusõna tegemata jätta. Jääme ootama, missugune nendel nüüd tagajärg on. Niipalju on mul juba ette teada, et lugupeetud koolimees M. Kampmaun Hansu lugude tarwitamist koolis luetawate muinaslugude hulgas ära laidab. Minul kui kirjastajal on see rõemustaw kuulda, sest siis ostab iga laps omale salamahti ise Hansu-raamatu. Kas aga hra Kampmanni soow õige ja kohane on, selle üle wõiksime teises kohas waielda, siin puudub selleks ruum. Lapsi Kawalast Hansust ära wõerutada oleks küll lapselik katse. Kui ka kõik Hansu raamatud ära keelataks, siis elaksiwad Hansu tembud rahwasuus ikka edasi, nagu nad aastasadasid on elanud.

Kawal Hants ja Wanapagan.

Eesti rahwa ennemuistne lugu.

Prolog.

Saksamaalta sõitis saatan,
Pergel Bremenist purjutas;
Tahtis põrgu põgeneda,
Alla-ilma asuneda.
Aga Tuuslar tuulepoega
Hakkas pergelt pingutama,
Wanapoissi wintsutama;
Loopis teda laente turjal,
Wetewoogudel weeretas.
Wiimaks wiskas Wäina suhu,
Liiwi kalda liiwa peale.
Wanapagan waatas ringi,
Waatas ringi ja imestas:
Tont ei tunnud seda kohta,
Wanapagan seda walda:
Wabadus siin walitsemas,
Õnn ja õigus õlmitsemas,
Rahwas ajas asju rahus;
Kohasiwad kõrged metsad,
Lokkasiwad haljad luhad,
Walendasid wilja-wäljad;
Metsas palju metsaloomi,
Karjamaadel koduloomi;
Jões ja järwes palju kalu;

Teedel käisid kaubawoorid,
Merel laewu kui luikesi;
Rahwal rohkesti rahada:
Kulda lausa kuhjadena,
Waske wankri-koormatena,
Hõbedada õige palju.
Tont see hakkas turtsumaie,
Wanapagan siis wihastas:
Kuis wõib olla ilmas ilu,
Ilmas ilu, rahwal rahu,
Wäetikestel wabadusta?
Kus on saatanate silmad,
Et ei seda ennem nähtud!
Kuri seal hakkas kisendama,
Wanapagan wilistama;
Hüüdis kokku ülbed hinged,
Kutsus kokku kurjad waimud
Waba rahwast waewamaie,
Rahulisi röövimaie,
Õnnelisi õgimaie.
Siis tulid kokku tondi hulgad,
Tondi hulgad, pergli parwed,
Saatana sulaste salkasi;
Saksamaalt tuli sadandeida
Musttuhat mujalt maadelta.
Wanapagan waatas wäge,
Sõjasalkasi silmitses
Ja siis tondid tööle saatis
Õnnelisi õgimaie,
Rahulisi röövimaie,
Waba rahwast waewamaie.
Siis kõik ära häwitati,
Maa tasa tallatie,
Mis siin rahus rakendatud,
Mis siin õnnes õilmitsenud.
Tondi salgad käisid tapmas,

Põrgulised põletamas,
Saatana sulased surmamas;
Wanapagan waatas pealta,
Ise ta hirmsasti hirwitas,
Tapmisest ta tundis lõbu,
Röömimisest ta rõemustas.
Wanapagan wõttis nõuksi
Siia teha teise kodu,
Uue põrgu põhjendada.
Kui oli möödas möllamine,
Põlluwiljad põletatud,
Hooned ära häwitatud,
Surnud suurem osa rahwast,
Tondi koju toodi kokku
Waba rahwa waranduse d:
Õued täis olid hõbedada,
Koopad kulla kottisida.
Pergelid siis lasti lahti,
Tondid tagasi saadeti.
Wanapagan jäi üksi maha
Tühja walda walitsema.

1.

Hants oli Harju mees kawala,
Tinatupemees tugewa;
Oli tal oidu oma ette,
Mõistust mitme mehe ette —
Kawal-Hansuks ta kutsuti.
Ei ta hirmund, ei ta kartnud,
Ei ta kartnud karjawaimu,
Pergli poegi ei pelganud.
Hants läks pergeli peresse
Ennast teenriks tingimaie,
Sulaseksi soowimaie.
Perglil peus oli peenikene:
Otsas oliwad sulased,

Tapetud töö tegijad;
Tühjä tööd jäid tegemata,
Pergli põllud puhkamaie.
Kui siis tuli Kawal-Hantsu,
Tondi talule lähenes,
Tont teda lahkesti teretas,
Wanapagan wõttis wasta.
Hants siis hakkas küsimaie:
Kui ma tulen su sulaseks,
Mis mul palgaks paisatakse?
Wanapagan wastamaie:
Külimitu kulda raha,
Waka wanu taalderida,
Põllusaagi teeme pooleks.
Kaubad saadi kohe kokku.
Weel siis tehti tingimiseks:
Sulane peab sõna kuulma,
Täpi pealt kõik ära täitma,
Mis tal peremees pajatab;
Peremehel pole luba
Sulast tulla sõimamaie,
Töötegijat teutamaie,
Ega wõi ise wihastada,
Kui on käsud kõik täidetud.
Wanapagan weel küsima,
Kuda sulast kutsutakse.
Hants aga mõistis, kohe kostis:
Isa mind „Iseks“ hüüdis,
Küla kutsus Kawal-Hansuks.

2.

Wanapagan wennikene
Wiis aga Hansu wainiule
Keha kangust katsumaie,
Tugewusta tunnistama:
Kas on teenril tugewusta,

Sulasella suurta rammu?
Esimeseks katse-asjaks
Wõeti wõidu wiskamine.
Tont tõi wälja tubli nuia,
Pommi mitme puudalise;
Seda ta wihaselt wibutas,
Kangesti ringi keerutas
Ja siis äkki lahti lastes
Koguni kõrgele kihutas.
Alles tüki aja pärast
Nui seal maha matsatas.
Wanapagan warsti nõudma:
Nüüd pead sina wiskamaie,
Oma osawust näitama,
Tugewusta tunnistama!
Aga Hants ei annud wastust,
Aina waatas ja wilistas.
Kuri kohe küsimaie:
Miks sa wiskamist wiiwitad?
Hants nii asja seletama:
Tunnen tuulta tõusemaie,
Paksu pilwet paisumaie,
Meie kohta kogumaie:
Wiskan nüüd nuia pilwe nurka,
Trehwan pilwe ääre taha!
Paharet seal palumaie:
Armas Hantsu, Hansukene,
Ära mu nuia häwita,
Kallist kaigast ära kauta!
Pean sind enesest enamaks,
Tunnistan sind tugewamaks.
Aga homme hommikulla
Teeme jälle teise proowi:
Wõidu wiskame kiwiga.—
Teisel päewal päikse tõusul
Hants oli wainul waritsemas,

Linnulõksu liigutamas.
Kinni sai ta kirju-linnu,
Lõksu wõttis lõukese;
Pani siis paunaje paigale.
Wanapoiss tuli wainiule,
Hakkas kohe kemplemaie,
Kahmas kätte suure kiwi
Ja siis wiskas taewa poole.
Kiwi käis kõrgel pilwe piiril,
Nii et pisut kätte paistis.
Hants sääl otsis oma kiwi,
Pistis käe pauna sisse —
Laskis lahti lõukese.
Lind see lendas taewa alla,
Kadus warsti kaugusesse.
Hants aga hakkas kiitlemaie:
Kiwi on taewa taha läinud,
Pilwe sisse peitu jäänud.
Wanapagan waatas wiltu,
Ise kangesti imestas:
„Isel" on tõesti ilma-rammu,
Sulasel on suurta jõudu!
Aga ei ma allá anna,
Waja on weelgi katsuda. —
Wanapagan korjas kiwa,
Pihus neid puruks pigistas,
Kätega kaheks wajutas.
Sundis siis sulast suruma,
Kätega kiwa katkuma.
Hants aga asja hästi aimas:
Pistis käe pauna sisse,
Wõttis wälja küpse kaali;
Hakkas kaali katkestama,
Rammukaupa rõhumaie.
Kaal seal lömakst lagunes,
Wesi tast wälja wirises.

Hantsu hakkas hooplemaie:
Sa teed kiwid kuiwalt katki,
Mina wajutan wesiseks! —
Wanapagan wennikene
Weelgi wastu waidlemaie:
Käed on sul küll kaunis kõwad,
Käe randmed raudaseida,
Käewarred waskiseida,
Aga sõrmed jõuetumad,
Sõrmekonksud kohmetumad,
Sõrmenükid nõrgakesed.
Tule õhtul uuestagi
Sõrme sirgeks tõmbamaie,
Sõrmekonksu kiskumaie! —
Hants aga aimas asjalugu,
Teadis, mis oli tarwis teha:
Kodunt tõi ta rauda konksu,
Tegi tules tulisekſi,
Koldes kuumakſi koguni,
Warjas siis aga warrukſessa
Märja kaltsu katteella. —
Wanapagan wägilane
Paha asja aimamata
Sorkas kohe oma sõrme
Hansu kuuma konksu taha;
Hakkas konksu kiskumaie,
Wägikaupa wedamaie.
Sõrm siis suitses ja surises,
Wanapagan walus karjus:
Jäta järel, Hansukene!
Sõrm sul tõmbest on tuline,
Kiskumisest konks on kuuma!

3.

Wanapagan wennikene
Tundis sellest tulist häbi,

Et oli Hants tast agaram,
Tööpoissi tast tugewam.
Kippus ta weelgi kemplema,
Wõideldes wõimu katsuma,
Et saaks Hantsu araks teha,
Poissi panna pelgamaie,
Sulast sõna kuulamaie.
Hants aga mõistis, wastu waidles:
Minu käed on wäga kõwad,
Minu soontes rauda rammu:
Wõin sind vihuks pigistada,
Wõin sind sulbiks suruda,
Walgeks wahuks wajutada.
Parem mingem minu koju,
Seal mul nõrgem noori wenda,
Wabiseja wanataati.
Kui sa neid wõid ära wõita,
Siis tule minuga maadlema. —
Kuri kohe käskimaie:
Wii mind oma wenna juurde,
Juhata taadi talusse! —
Hants oli Harju mees kawala,
Tinatupemees tugewa,
Wiis ta tondi tihnikusse,
Wanapagana padrikusse.
Kuuse all oli karu koobas,
Mesikäpal metsas pesa.
Hants siis hakkas õpetama,
Peremehele pajatas:
Taat on praegu pikutamas,
Leiba luusse laskemassa,
Ta ei taha wälja tulla,
Waewaks wõttagi wõidelda.
Torka teda togidega,
Pista pisut pulkadega.
Wanapagan wõttis wembla,

Hakkas karu kõtistama,
Mesikäppa materdama.
Karu siis kangesti kihwatas,
Mesikäpp läks meeletumaks,
Hakkas tonti tuuseldama,
Wanapaganat wasima.
See aga kukkus karjumaie:
Sülitse, sülitse, meest!
Ära riku riideeida,
Ära kisu kintsusida!
Karu ei kuulnud keelamista,
Wanapagana waigistust.
Kiskus lõhki kurja kintsud,
Rebis katki kurja reied,
Weristas wanapaganat.
Wanapagan wadumassa,
Pergel koju põgenedes
Juhtus jänekse jälile,
Erutas haawiku-emandat.
Hants aga kohe hüüdemaie:
Pane tähel peremeest:
See mu noorem wennakene
Oma kiirust kiitemassa,
Jala jõudu näitamassa! —
Wanapagan wägilane
Ilma mingit mõtlemata
Jooksis jänekse järele.
Jänes kuuldes kõminada
Pööras paksu padrikusse,
Tihedasse tihnikusse.
Wanapagan wõitu püüdes
Puude taha jäi pidama,
Okste otsa rippumaie;
Kiskus katki kuue käiksed,
Purusteles püksipaelad,
Rebis lõhki oma reied,

Kriimustas kõik kõhunaha;
Wõind ei siisgi wõitu wõtta,
Jäneksele järel jõuda. —
Wanapagan waenekene,
Petta saanud perglikene
Katsus weelgi kemplemista,
Hooples oma osawusest,
Kiitis oma kisa jõudu,
Walju wilistuse wäge.
Hants aga asjast nõuda arwas:
Ei ma hakka hooplemaie,
Kangusesta kiitlemaie,
Ma wõin teuga tunnistada:
Wõime wõidu wilistada! —
Wanapagan wägilane
Sorkas kohe sõrmed suhu,
Puhus oma põsed punni
Ja nii waljusti wilistas,
Et pani tolmu tuiskamaie,
Maapinna põrumaie,
Puudest lehed pudenema.
Hants siis hakkas ütlemaie:
Minu wilel suurem wägi —
Paneb kiwid kargamaie,
Silmad peasta pudenema.
Sest ap siu aga silmad kinni,
Kui ma katsun oma kangust! —
Saatan sidus silmad kinni.
Hants aga haaras hüwa wäädi;
Pani wäädi wuhisema,
Tugewasti tuhisema,
Hakkas perglit piitsutama,
Tondi nägu togimaie,
Saatana silmi sugema.
Pergel kohe palumaie:
Jäta järel Hansukene!

Sinu wile wäga wali:
Minu silmad siputawad,
Silmamunad müdisewad!

4.

Wanapagan wõimumeesi
Hakkas uuta kodu kaema,
Seisupaika silmitsema.
Kohe ta tundis sellest tuska,
Et ta kodu oli kole,
Tare ümbrus alles tühi.
Tahtis paika parandada,
Kodukohta koristada,
Mõisa teha mõnusaksi,
Ümbrust ültilusaksi.
Hakkas aeda asutama,
Iluparki istutama.
Selleks sulast sundimaie,
Hantsu taga ajamaie,
Metsast tooma mändisida,
Kõrwest kõrgeid kuuskesida,
Tugewaida toomingaida,
Pikemaida pihlakaida;
Et saaks aia aegsalt walmis,
Pargi paarilla päewalla.
Hants aga mõistis, wastu kostis:
Puud on mulle pisukesed,
Wõsud mulle wäetikesed,
Ei ma julge neid juurida,
Käega kinni hakatagi;
Katkudes need katkeksiwad,
Tõmmates need tohkneksiwad,
Juurides juppideks läheksid. —
Wanapagan wägilane
Asus ise ametisse
Kuuska üles kiskumaie,

Mända wälja wäänamaie,
Toomingaida tõmbamaie,
Pihlakaida pildumaie.
Kandam tuli kaunikene,
Kimpu kümnesüllaline
Siis aga sulast sundimaie,
Hantsu taga ajamaie
Kimpu wõtma kaendelasse
Kurja koju kantawaksi.
Hants aga wastu waidlemaie:
See ei oleks seadusline,
Käiks ei kokku kauballagi:
Peremees peab peasta wõtma,
Teumees tõukab tagantpoolta.
Wanapagan wabandama:
Aina õige, Hansukene,
Päris tõsi, teumeesi!
Nägijad meid oleks naernud. —
Tõmbas siis tüwid turjale,
Juurewäädid wäänas kätte,
Aga puid ei pingutanud,
Kandamit ei kangutanud.
Hansule aina pajatas:
Anna hoogu, Hantsukene,
Tõuka tagant tugewasti,
Suru sõrad sügawasti,
Kanname koju kandami
Kaewu äärde kasumetsaks,
Õue alla õnnetukaks.
Ilus siis õhtulla istuda,
Paras päewal pikutada! —
Hants aga hakkas arwamaie,
Lugukaupa lugemaie:
Küll neid on seal kümnekonna,
Kas ehk kahekümnekonna,
Kogemata kolmekümmend!—

Kuri kohe küsimaie:
Mis sa lued lugukaupa,
Arwad üles, Hansukene?
Hants aga mõistis, wastu kostis:
Luen laane-lamburida,
Waatan wõsawillemida,
Arwan hundi hulkasida,
Pajuwasika parwesi,
Kõrwekutsika karjasi! —
Wanapagan waenekene
Kohkus seda kuuldeessa.
Pani kohe pagemaie,
Jooksis kõue kiirusella,
Wälkas wälgu wäledusel —
Puude pinu tal pärassa,
Kandam kõlkus kandadella.
Hants aga lamas ladwadella,
Hoidis ennast otsekohe,
Et ei kukuks kuhja otsast,
Puude pinulta pudeneks.
Alles tondi tua taga,
Kurja kodu kaewu ääres
Puude pinu jäi pidama,
Wanapagan waatas ringi,
Waatas ringi ja küsitas:
Kuule Hantsu, Hansukene,
Kas nad jäiwad kaugeelle?
Hants aga naerdes wastamaie:
Sada sammu oli wahet,
Wiimaks waewalt wiisikümmend. —
Tont siis hakkas tänamaie:
Aitäh, Hansukene,
Ole terweks, teumeesi,
Minu murdjaid märkamasta,
Õigel ajal hõikamasta!

5.

Kurja talu kaewukoobas,
Wanapoisi weelompi
Oli hoopis ummistanud,
Rohkelt roojaga reustud,
Jälestatud jätistega,
Sõjaaegse sõnnikuga.
Wesi polnud enam wedel,
Keelekaste läks kibedaks.
Hants siis andis õpetusta,
Teatas tondil tarka tegu,
Et tuleb kaewu koristada,
Kaewu põhja puhastada,
Rooja sealt wälja rookida.
Wanapagan wäle meesi
Kobis kohe kaewu sisse
Rooja wälja rookimaie.
Hants aga seisis kaewu serwal
Ämbrit wastu wõttemassa,
Mustust maha wiskamassa.
Mis oli kaewu ääressagi?
Kaewu ääres kiwikuhja,
Kuhja weerel weskikiwi.
Hansul tuli kohe himu
Pergli peada purustada,
Wanapoissi wette matta.
Kahmas ta kiwa kobedaid,
Pillas otse pergli pähe,
Laskis tondi pealaele.
Wanapagan wennikene
Hakkas alta hõikamaie:
Aegamisi, Hansukene,
Tasemini, teupoissi!
Prügi pillud mul päheje,
Kibemeida kaela peale,

Liblekesi lagipeale! —
Hants aga nõnda arwamaie:
Kui need kiwid on kibemed,
Ja need lõukad liblekesed,
Katsume kõige suuremat,
Weeretame weskikiwi! —
Weskikiwi weeremassa,
Kaewu sisse kukkumassa
Pergli pähe plaksatelle.
Aga tont ei tunnud tuska,
Perglil polnud mingit piina,
Wanapoisil mingit waewa.
Wõttis weesta weskikiwi,
Pistis sõrme kiwisilma,
Lõbumeelel liputades
Hüüdis alta Hantsulegi:
Tillu-lillu tillukseida,
Mul on sõrmes sõrmukseida!
Hantsu nõuu läks üsna nurja,
Tondi tappamine tühja.
Tundis ta tondi tugewust,
Kurja kontide kõwadust,
Wanapagana wägewust;
Tuli tal targu talitada,
Kawalusel kaudu käia,
Et saaks ennast eemal hoida
Kurja kätte kukkumasta,
Saatana saagiks sattumasta. —
Kaew oli warsti koristatud,
Kaewu põhi puhastatud.
Wesi woolas wedelana,
Kerkis kaewus kõrgemale.

6.

Kawal-Hantsu kangelane,
Meisterdaja mehekene

Tegi tubli tuletoru.
Pikaraudse jahipüssi;
Siis käis jänest jahtimassa,
Põllupüüsi püüdemassa,
Tedrekesi trehwamassa.
Wanapagan wennikene
Nägi Hansul imeasja
Rauast tehtud riistapuuda,
Mis aga paukus ja pahwatas,
Tuld ja suitsu wälja tuiskas.
Kuri kohe küsimaie:
Kuule Hantsu, Hansukene,
Mis sa pulka prõksuteled,
Kepikesega krõbistad? —
Hants aga mõistis, wastu kostis:
See pole paljas pulgakene,
Krõbiseja kepikene,
See on piibuks teupoisil,
Suitsuandjaks sulasele.
Selle matsud on magusad,
Suitsud suurepäralised.
Aga see on asjas halba,
Et on piipu paendumata,
Piibu warssi wäändimata;
Ise pead otsasta imema,
Teine tulda toimetama. —
Pergel peale painamaie:
Anna matsusi maitseda,
Suitsusi suhu tõmmata,
Torka sina tagant tulda! —
Hants oli Harju mees kawala,
Tinatupemees tugewa —
Hakkas piipu panemaie,
Suitsunuia seadimaie;
Pani palju püssirohtu,
Rohkelt raua raasukesi,

Tublist tinaterakesi;
Wõttis tule tunglakese
Pani piibu põlemaie,
Suitsunuia sussimaie.
Wanapagan wägimeesi
Hoidis otsa oma suussa,
Imes ime ahneesti.
Kostis siis kõwa kõmakas,
Pikka piipu plahwateli;
Suitsu käis saatana suhuje,
Tulejuga tondi kurku.
Tont siis turtsus tüki aega,
Saatan hakkas siunamaie,
Pikka piipu põhjamaie:
See pole piibuks peremehel,
Imemiseks isandale;
Paras on poisile popsida,
Sulasele sussitada.
Matsud polegi magusad,
Suitsud suupäralised.
Ajab aina aewastusta,
Kisub kurgust köhatusta.

7.

Karu küüne kriimustusi,
Mesikäpa muljumisi
Tahtis pergel pehmendada,
Soojas saunas silitada,
Sauna leilis leutada.
Hakkas Hantsu sundimaie
Sauna hästi soojaks kütma.
Hants aga mõistis, wasta kostis:
Meie tare tegemata,
Sauna seinad seademata,
Sauna talad tahumata,
Sauna ahi algamata,

Keris peale korjamata,
Leililawa ladumata.
Kui sa soowid sauna saada,
Leilis lawalla lebada,
Asu ise ametisse
Puida maha paugutama,
Talasida tahumaie,
Kiwa kokku kandemaie. —
Wanapagan waenekene
Oma hädast hoolimata,
Walu peale waatamata
Wedas kokku palgi wirnad,
Palgi=wirnad, lati=lasud,
Tahus walmis tala=pinud,
Kandis kokku kiwikuhjad,
Sõtkus walmis sawi hulgad,
Kuni Hants tuli aitamaie
Sauna seinu saedimaie,
Palka paigal panemaie,
Latta peale ladumaie,
Ridwadega roowimaie.
Saun sai wiimaks walmiksi,
Ahi kuumaksi küteti.
Wanapagan wahwa meesi
Sauna lawal lamamassa,
Leilis ennast leutamassa,
Tulisessa triikimassa.
Hakkas Hantsu hõikamaie
Wihtadella wihtumaie,
Nuustikulla nühkimaie.
Hants oli Harju mees kawala,
Tinatupemees tugewa,
Walmis tegi wasest wiha,
Traadist tegi tubli tuusti.
Wihta ahjulla hautas,
Keriksella tegi kuumaks;

Hakkas pergelt piitsutama,
Wanapoissi wihtlemaie.
Kuri katsus kannatada,
Wiha walu wastu panna;
Hants aga peksis peatamata,
Suges ikka seisamata.
Seal siis äkki hädaldades
Saatan kargas saunast wälja,
Jooksis joonelt järwe põhja.

8.

Wanapoisi põllu äärde,
Suure laane lähedale
Hants oma maja ehitas,
Sulase sauna soetas.
Hakkas ta maada harima,
Nairi-põldu põletama,
Kaalikaida kaswatama.
Kuri hakkas küsitama:
Maa on minu, töö on sinu —
Kudas me kokku lepime,
Kudas saagist osa saame?
Hants aga mõistis, kohe kostis:
Üks see wõtab ülewalta,
Teine tüükaad tarwitab.
Kuri kohe kiitlemaie:
Peremees peab pealt poolt saama,
Tööline tüükaad tarwitab!
Kaswasid kaalid kopsakad,
Nairid suured ja nägusad.
Hakati jäusse jägama:
Hants sai kuhja kaalikaida,
Teise kuhja nairiida,
Wanapoiss — wirna lehtesi.
Hants aga keetis ja küpsetas,

Nairid leeme sisse leikas;
Wanapagan pealseid näris,
Pealseid näris ja puristas:
Lehed ei kõlwanud leemeksi,
Ei ta tahtnud toorelt süüa. —
Teisel aastal tehti tööda,
Külwatie kõrrewilja:
Nairismaale nisusida,
Naiestikku rukkiida.
Wili kaswas mis kahises,
Põllud päida lükkisiwad.
Tont siis hakkas tingimaie,
Wanapagan pajatama:
Pind on peremehe jagu,
Maa on majamehe jagu —
Peremees saab pinna küljest,
Majamees saab maa küljest;
Liikuw on töötegija,
Waheldaw waewanägija —
Tema leikab liikuwaida,
Korjab kõrssi kõikuwaida. —
Hants läks põldu põimamaie,
Wilja kokku korjamaie,
Sai ta täide suured salwed,
Suured salwed, koti kuhjad.
Wanapagan kõrssi kitkus,
Kitkus ja hambaaid kiristas:
Kõrre tüükad olid tühjad,
Juured nii kui jupikesed.
Kõrs ei täitnud kurja kõhtu,
Juure jupp ei annud jõudu.
Wanapagan siis wihastas,
Kuri kangesti kihwatas,
Tahtis ta Hantsu ära tappa,
Iset ilmast häwitada.

9.

Wanapagan wahwa meest
Soowis saaki suuremada,
Rikkuusta rohkemada.
Hakkas ta sulast sundima
Metsa töösse minemaie
Kuuska maha kukutama,
Kaskesida kangutama,
Pajusida paugutama,
Leppasida lagastama;
Et saaks alet alustada,
Uuta põldu põletada.
Hants läks aegsalt alemaale,
Raius rohkelt poole päewa,
Laastas laia lõuneeni,
Ootas tonti tulewada
Sulasele sööki tooma.
Töömehel toidupoolist.
Aga tont jäi tulemata,
Sulase söök jäi saamata.
Tühja kõhtu tundeessa,
Nälja waewa näpistusel
Hants aga istus aega wiitma,
Põesa alla põenutama
Kuni tuli koju minna
Kodus kuri uhkeesti
Oma tubli tembu pärast,
Waese mehe waewa pärast
Hakkas Hantsu hirwitama,
Nälgijada näägutama.
Aga Hants ei wihastanud,
Teupoiss ei pannud pahaks,
Kuigi saatan seda soowis,
Et saaks sulast süüdistada,
Selle kaupa katkestada.

Teisel päewal tööle minnes,
Kerwest kaendelasse wõttes,
Asjaseisust aru saades
Tegi Hants aga targemasti:
Toppis taskud toitu täide,
Pani põue palukesta.
Metsas heitis ta magama,
Põesa alla põenutama;
Raiunud ei raasukesta,
Löönud ainust laastukesta
Tont jäi jälle tulemata,
Sulase söök jäi saamata.
Wanapagan wägimeesi
Oli õhtul õige rõemus,
Katsus kõiki kawalusi,
Pillus palju pilkamisi
Hantsu oote ootamisest,
Teupoisi tüssamisest.
Hants aga rääkis rahulikult,
Wastas wiha näitamata. —
Kolmandama koidu ajal,
Päewa tera tõusteessa
Tont läks tööda tunnistama,
Hansu waewa waatamaie.
Waatas ja warsti wihastas:
Puud on alles puutumata,
Rondid maha raiumata,
Kännud wälja kaewamata;
Kuused oksi kiigutawad,
Lepad ladwu liigutawad,
Männad metsana mühawad.
Kuri kukkus kisendama,
Hakkas sulast sõimamaie,
Tigadasti taplemaie.
Hants aga mõistis, wastu kostis:
Tasa, tasa, taadikene,

Pia kaupa, peremeesi!
Kudas toitu, nõnda tööda:
Minu toit jäi tulemata,
Minu töö jäi tegemata. —
Tont ei tohtinud turtsuda,
Wanapagan wihastada.

10.

Wanapagan waewa järel,
Pika paastumise peale
Tahtis saada soolast süüa,
Tugewada turgutusta,
Magusada maiustusta:
Soolaliha suurukseksi,
Lihaleenta lõunaaksi.
Ajas Hantsu wainiulle
Härga koju kandemaie,
Paremada pullidesta,
Suuremada sõnnidesta,
Kobedamat karja hulgast
Isandale isu täiteks,
Peremehe suu-pisteks.
Hants aga mõtted mõlgutades
Wõttis wiisi wärsikesta,
Tükki seitse sõnnisida
Köitis kokku kintsupidi,
Sidus kokku sabapidi,
Ise istus aega wiitma,
Lehepillil lugu lööma.
Wanapagan wapper meesi
Ootas tunni, ootas teise,
Siis aga wiimaks ta wihastas,
Karjamaale ta kiirustas.
Hakkas Hantsu hurjutama:
Mis sa wainiul wedeled,
Liha toomisel tolgendad?!

Hants aga mõistis, wastu kostis:
Isandal on isu suuri,
Peremehel pindus põues,
Paarist pullist siin ei piisaks;
Sest ap seitse sõnnikesta,
Weelgi wiisi wärsikesta
Ühte kimpu kokku köitsin,
Tahtsin turjale tõmmata
Koossa koju kantawaksi! —
Wanapagan walis härja,
Karjast kõige kobedama,
Rühmast kõige raswasema,
Tõmbas ise turjalegi,
Kandis koju kiirustades.
Hants läks aeglaselt järele.
Pergli juurde jõudeessa
Nägi tööda tehtuuksi:
Härg oli ära weristatud,
Nahk oli nahutsi nülitud,
Liha katlasse leigatud;
Aga katel kõrbes kuiwalt.
Saatan Hantsu sundimaie:
Mine wette winnamaie,
Nahka-pauna panemaie,
Katla sisse kallamaie! —
Hants küll haaras härja naha,
Kandis kukil kaewu äärde,
Aga wett ta ei winnanud.
Hakkas wagu wedamaie,
Kaewu ümber kraawikesta.
Wanapagan wapper meesi
Ootab tunni, ootab teise,
Siis aga wiimaks ta wihastab,
Kaewu juure ta kiirustab;
Hakkab Hantsu hurjutama:
Mis sa winnates wedeled,

Wee toomisel tolgendad?!
Hants aga mõistis, wastu kostis:
Kaew see mahub kattelasse,
Kogu lompi leeme lisaks;
Sest ap kaewu lahti kaewan
Kattelasse kantawaksi,
Liha peale pandawaksi. –
Wanapagan winnas wetta,
Täitis umbse naha täide,
Tõmbas selle turjalegi,
Kandis koju kattelasse
Kuiwa leeme lisanduseks,
Kõrbend liha liutuseks.

11.

Wanapagan wennikene
Tüdis härgi tappemasta,
Härja nahka nülgimasta,
Lihasöök jäi tale läilaks;
Tahtis saada teista toitu,
Kala-keedista latsuda.
Hakkas Hansulta küsima,
Kuidas kalu püüetakse,
Wõrku wälja wisatakse,
Pullud peale paigutakse,
Kiwid külge kinnitakse.
Hants aga mõistis, wastu kostis:
Järwe kalda jäärakulle
Pandud paari pastalaida,
Ujumise uiskusida;
Pane jalad pastaldesse,
Köida kinni kintsudesse,
Siis aga astu agarasti
Järwe peale jälgimaie,
Kalu kinni kabamaie,
Pihudega püüdemaie,

Hammastega haaramaie! —
Wanapagan wägimeesi,
Tundes kanget kala isu,
Jooksis järwe jäärakulle,
Kus oli paari paadikesta,
Lagunenud lootsikuida,
Weikeseida wenekesi;
Pistis jalad paatidesse,
Köitis kinni kintsudesse,
Siis aga astus agarasti
Järwe peale jälgimaie,
Kalu kinni kabamaie,
Pihudega püüdemaie,
Hammastega haaramaie.
Astus sammu, astus kaksi,
Komberdas ju kolmat sammu,
Siis aga paadid pöörasiwad,
Lootsikud laiali läksiwad.
Wanapagan waenekene
Kukkus käntsti kummulisti
Wette wenede wahele.
Paadid pandud pastaldeksi,
Kinnitatud kintsudesse,
Ei seal lasknud tonti tõusta,
Perglit peada kergitada.
Kuri siis hakkas koperdama,
Kalu käega kabamaie,
Pihudega püüdemaie,
Hammastega haaramaie.
Aga tondi töö läks tühja:
Wesi küll wulinal wahutas,
Laened laialta laksusid—
Kalad kaugele kadusid,
Peidu=urkasse ujusid,
Kuri kahmas ainult kõntsa.
Wanapagan waenekene

Kõlkus tunni, kõlkus teise,
Kõlkus juba kolmat tundi,
Siis aga tõusis tuulehoogu,
Puhus paadid ranna poole,
Kuni kõlkuw kuri wiimaks
Puutus peaga wastu põhja.
Siis ta kaldale kaperdas,
Paadid puruksi põrutas,
Jalad jällegi wabastas.
Aga märjal mehikesel
Tuli kaldal kange külma.
Wanapagan wabisedes
Nägi nooda närusida
Kalda liiwal lipendamas;
Kohe ennast neisse ehtis,
Kiirelt keha ümber keeras.
Kord on keeret, kord on sooja!
Tont end hakkas trööstimaie,
Aga lõugast lõgistas,
Paksu watsagi wabistas.

12

Wanapagan waene meest
Kartis kangest kõue kära,
Wälgu löömisest wärises:
Pikker-poissi teda piilus,
Äikene ägedast ähwardas.
Wanapoist warjupaigaks,
Warjupaigaks ja kaitse-kohaks
Oli tua taga tiiki,
Jäätmaa ääres järwekene.
Kui oli kõuet kuuldumassa,
Pikker nooli pildumassa,
Wanapoiss siis wette wadus,
Wette wadus, järwe jooksis.
Kui oli tonti tukkumassa,

Leiba luusse laskemassa,
Ennast aina nii asendas,
Et oli waade wee poole,
Jalad jäetud järwe poole.
Teekäigust tulleessa
Wanapoiss oli wäsinud,
Tondil tukk oli tulemas.
Heitis ta murule magama,
Puude alla pikutama,
Aga Hansul andis käsu
Kõue tulekut kuulata,
Pilweid silmassa pidadá,
Et kui kõu hakkab kärkima,
Pikker nooli pildumaie,
Hants teda üles äratab,
Õigel ajal wette aitab.
Hants oli Harju mees kawala,
Tinatupemees tugewa —
Kuulis ta kurja noorskawat,
Magusat und magawat,
Siis ta wanapoissi wäänas,
Kurja keha ümber käänas:
Et jäi pea tal järwe poole,
Päkad pöördud põllu poole.
Pea seal pilwed paisusiwad,
Wälgud warsti wehkisiwad.
Hants siis äkisti hädaldas,
Kurja ülesse kohutas.
Wanapagan waenekene
Pistis kohe punumaie,
Kudas jalad olid jäänud,
Üle põllu padrikusse;
Jooksis wersta, jooksis teise,
Jooksis juba kolmat wersta —
Kõu siis kurjasti kärgatas,
Pikker tema pihta trehwas.

Nüüd ta alles asja aimas,
Enese eksitust parandas,
Jälle järwe poole jooksis.
Aga Pikker poisikene
Togis tonti tugewasti,
Kölkis kurja koledasti,
Enne kui ta järwe jõudis,
Järwe jõudis, wette wajus.

13.

Wanapagan walju meesi
Hakkas sulast sundimaie,
Hantsu taga ajamaie,
Käskis teda karja minna
Härgi hästi hoidemaie,
Lehmi kokku lepitama,
Wasikaida waatamaie.
Hants aga hakkas küsimaie:
Olen alles oskamata,
Karja tee mul tundemata,
Karja wainu waatamata, —
Kust ma lähen karjamaale,
Kust ma tulen kojupoole?
Wanapagan wastamaie:
Kaasas käib sul karja-krantsi,
Sellel teed on tuttawad,
Sellel wainiud waadatud.
Kust aga läheb krantsi läbi,
Sealt pead loomi läkitama,
Karja kõik krantsi järele. —
Kari hakkas kõndimaie,
Loomad läksid liikumaie,
Hants läks hulkudes järele;
Ees aga jooksis karja-krantsi
Teistele tee=näitajaks,
Karja=wainu walitsejaks.

Krants ju jõudis kaugemale;
Seal tuli wastu suuri silda,
Suuri silda, kuiwa kraawi.
Krants aga jooksis kraawi mööda,
Puges läbi purde alta,
Silla waiade wahelta.
Hants aga asjalugu aimas,
Tondi käsku täita tahtis:
Ära ta tappis härja karja,
Lehmade elu lõpetas,
Wasikad ära weristas;
Kõik ta tegi tükkideksi,
Kandis kokku kraawi sisse,
Silla alt läbi lohistas. —
Wanapoiss tuli waatamaie,
Kudas karja kaitsetakse,
Härgi hästi hoietakse,
Lehmi kokku lepitakse,
Wasikaida waadatakse.
Tont siis tuimaksi ehmatas,
Wanapagan jäi wahtima:
Surnud olid suured karjad,
Loomad leigatud tükkideks!
Hants aga hakkas harutama,
Peremehele pajatas:
Mina käskusi kuulasin,
Täpi pealt kõik ära täitsin:
Krants käis ees ja kari järel;
Krants aga puges purde alta,
Silla waiade wahelta,
Sealt ei suutnud härjad minna,
Mahtund ei lehmad matsakad,
Wõinud ei weikesed wasikad.
Mina aga asjal abi saatsin:
Ära ma tapsin härja karja,
Lehmad tükkideks leikasin,

Weristasin wasikaida;
Läbi neid panin purde alta,
Silla waiade wahelta. —
Tont ei tohtind töreleda,
Wanapagan wihastada,
Nagu kaubas kinnitatud.

14

Wanapagan wennikene
Saatis Hansu sigu hoidma,
Sia karja kaitsemaie.
Oli seal wast orikaida,
Kurjasida kultisida,
Sigu suuri sihwakaida,
Põrssa parwed pealekauba.
Krants ei tohtind karja tulla,
Hantsul abiksi hakata.
Halb oli Hantsul karjas käia
Orikaida hoidemassa,
Sia karja kaitsemassa.
Hants aga tüki wälja tegi
Wana tondi tüssamiseks,
Enese elu hölpuseks:
Ara tappis siad suured,
Maha nottis põrssad noored,
Otsa tegi orikatel;
Wõttis siis nua waheda,
Sia sabad maha sapsis,
Kandis järwe kõrkjastikku,
Pori peale neid paigutas;
Sia kehad aga mulda mattis,
Mulda mattis ja wette wedas
Wanapoiss tuli waatamaie,
Siakarjast katsumaie.
Hakkas sigu silmitsema,

Orikaida otsimaie,
Kuldi karja kuulamaie:
Wainul waikus walitsemas,
Siad kõik poris pöörlemassa,
Paljalt sabad paistemassa.
Wanapagan wennikene
Tahtis sigu sööma aada,
Porist wälja peletada;
Hakkas sigu siunamaie,
Karja kallal karjumaie.
Sia kari ei kartnud kisa,
Emikesed ei ehmatanud,
Kuldid ei kutsumist kuulanud.
Wanapagan siis wihastas,
Poris põenajaid põrutas,
Sigu sabadest saputas.
Seal siis sündis suurem ime:
Siad järwe sisse läksid
Põrsad porisse pugesid,
Kõigil sabad katkesiwad,
Sabad suured ja weikesed
Wanapoisi pihku jäiwad.
Hants aga hakkas hästitama,
Wanapoissi parastama:
Kes sce käskis kihwatada,
Karja kallal kisendada,
Põrssakesi põrutada:
Siad nüüd järwe sisse jäiwad,
Alla-ilma asusiwad —
Sulle jäi sületäis sabasi!

15.

Kawal-Hantsu, kawal meesi,
Hakkas tonti trööstimaie,
Pergelida pehmendama,

Wanapoissi waigistama,
Et ei kuri kihwataksi,
Enneaegu ehmataksi.
Hakkas nõnda harutama,
Pergelile pajatama:
Mina olen õppind õlleseppa,
Kaugelt kuulus kaljakeetja:
Oskan odre niisutada,
Linnakseida liigutada,
Makki teha magusaksi,
Humalaida hulka panna.
Küll ma teaksin, mis ma teeksin,
Teeksin kalja kangemada,
Õlut õige tugewada
Isandale meeleiluks,
Peremehe pearohuks.
Selles aga seisab wiga,
Et on linnaksed lõpenud,
Oma odrad otsa saanud,
Humaladgi hukka läinud. —
Wanapagan wastamaie:
Armas Hantsu, Hansukene,
Sinu soow peab sündimaie,
Tahtmine täideje minema.
Mul on rukkid rohkeesti,
Aidas odre ohtraasti,
Linnakseida lõppemata.
On ka tühje tünnisida,
Ankruid ainagi awaraid.
Keeda kalja kangemada,
Õlut õige tugewada
Mulle keele karastuseks,
Pahanduse peletuseks,
Lepituse liikudeksi! —
Hants läks wilja wedamaie,
Kööki korda seademaie.

Wiis aga wilja wiisi koormat,
Humalaida hulgalisti
Oma koju koopaasse,
Pani peidu-urkaasse
Ikaldusel ilmuwaksi,
Mustalpäewal maitstawaksi.
Aga kurja keelekasteks,
Pergelile pearohuks
Pani paari tünnikesta:
Üks oli tünni törwa täisi,
Teine tohu-tökatida,
Mis ta metsas meisterdanud,
Põllu taga põletanud. —
Wanapagan wennikene
Nägi Hantsu ajawada,
Teumeesta tulewada
Õlle riistad ratastella.
Läks ta märga maitsemaie,
Õlle kangust katsumaie,
Tugewusta tunnistama.
Tõstis esmalt törwatünni,
Seadis selle suu peale,
Neelas siis aga korda neli —
Tõrwatünn tühi oligi.
Pergel hakkas pajatama,
Hantsul asja harutama:
Sa oled kehwa kaljakeetja,
Õppimata õlleseppa!
Ei sa tea, mis tarwis teha,
Oska ei odre niisutada,
Linnakseida liigutada,
Makki teha magusaksi,
Humalaida hulka panna.
Keedis kõik sul kõrbenenud,
Wedelik on wihaks läinud.
Kurgu wõtab küll kupale,

Keele paneb kipitama,
Hambad kokku hakkamaie –
Pähe ei tõuse põrmugi!

16.

Wanapagan wennikene
Tahtis minna Tartu poole,
Pidi Pihkwasse rändama.
Enne Hansule harutas,
Sulasele nõnda sõnus:
Hoia mu kodu kenasti,
Aidauksi agarasti;
Suure tule pead tegema
Huntidele hirmutuseks,
Minule tee näitajaks,
Koduloha kuulutajaks,
Hants aga asja hästi aimas,
Kurja käsku ümber käänas:
Tuppa tõi ta aida uksed,
Pani parsile paigale;
Siis ta wõttis tuletungla,
Pistis aidad põlemaie.
Tuli huntisi hirmutas,
Wanapoisil walget näitas.—
Wanapagan wennikene
Pani Pihkwast pagemaie,
Tuli Tartusta tagasi —
Ja siis wäga ta wihastas,
Sulase peale põrutas:
Miks on aidad hoidemata
Põhjani maha põlenud?
Hants aga mõistis, kohe kostis:
Mina käskusi kuulasin,
Täpi pealt kõik ära täitsin:
Aidauksed alles hoidsin,

Panin parsile paigale;
Siis ma aidast tule tegin
Huntidele hirmutuseks,
Sinule tee näitajaks,
Kodukoha kuulutajaks. —
Sulase seadused täidetud:
Tont ei tohtinud turtsuda,
Wanapagan wihastada.

17.

Põrgus peeti pidusida,
Tondi talus talgusida.
Wanapagan wennikene
Pidi pidule minema,
Tahtis olla talguliseks.
Kaasa wõttis kaasakese,
Tondi teisepoolekese,
Aga lapse-lallikesed,
Pisikesed poisikesed,
Jättis Hansule harida,
Sulasele sööta, joota.
Kurt nõnda käskimaie:
Pojakesed, poisikesed
Olgu hoolega hoietud,
Saagu söönuksi söödetud,
Pärast ära puhastatud!—
Pisikesed poisikesed,
Wana tondi taimekesed
Kohe isu ilmutasid,
Toidu tungi tunnistasid.
Hants neil hakkas rooga andma,
Toidumoona kätte tooma.
Poisid sõiwad, mis nad suutsid,
Jõiwad, mis nad jaksasiwad:
Ära sõiwad suure härja,

Terwe teu leibasida,
Jõiwad taari toobri täie.
Ise nutsid nälja pärast,
Inisesid isu pärast.
Siis aga rohkest rooja tegid,
Riided ära riwetasid,
Sängisida solkisiwad.
Hansu asi läks halwaksi:
Ei ta suutnud süüa tuua,
Jäksand ei jälgest kasida,
Raibete rooja rookida.
Hants aga wõttis ja wihastas,
Wõttis warnast Wene wäitsa,
Tõmbas tupest tubli nua:
Ära ta tappis tondi lapsed,
Wana kurja wõsukesed.
Tegi neid täiesti puhtaks:
Sisekonnad wälja wõttis,
Karwad kõigil maha kaapis,
Wiiele weele loputas,
Kuuele korrale kõrwetas,
Kintsud konksuje kinnitas,
Pani parde rippumaie,
Tua-seina tuuldumaie. —
Tont tuli talgulta tagasi,
Wanapagan põrgu pidult,
Nägi poegi parressagi
Kintsupidi kõlkumassa,
Siis tema kohkus kangeeksi,
Wiha pärast ta wärises.
Hakkas Hantsu haugutama,
Kukkus kurjast kisendama.
Hants aga mõistis, wastu kostis:
Tasa, tasa taadikene,
Pia aru peremeesi!
Mina käskust kuulasin,

Täpi pealt kõik ära täitsin:
Pojad sõiwad, mis nad suutsid,
Jõiwad, mis nad jaksasiwad;
Siis ma neid puhtaksi tegin:
Seest neil wõtsin sõnnikuda,
Karwad ära kõrwetasin.
Talumeesi taadikene
Põrsastgi parem ei puhasta. —
Wanapagan waenekene
Pidi kaupa pidamaie,
Suu kinni sulgumaie;
Aga ta hakkas arwamaie,
Kõikipidi kaalumaie,
Kuda saaks sulasta surmata,
Tarka meesta ära tappa.

18.

Wanapagan walju meesi
Hakkas Hansult küsitama:
Kuhu seadad oma sängi,
Kuhu heidad öösseeksi?
Hants aga mõistis, wastu kostis:
Ahjul on minu aseme,
Ahju peal mu puhkepaika.
Wanapoiss, pöörane pergel,
Wõttis warnast Wene kirwe,
Tagant seinasta tapperi,
Hakkas õhtut ootamaie,
Widewikku waatamaie,
Et saaks Hantsu ära tappa,
Paha sulasta surmata! —
Hants oli Harju mees kawala,
Tinatupemees tugewa,
Tegi ta ahjule aseme,
Puu paku pani kehaksi,

Kerikse kiwi peaksi,
Kuuega neid kinni kattis;
Ise läks ta tua lakka
Põhu sisse puhkamaie. —
Warsti tuli wanapagan
Hambad hirewil suussa,
Kirwes kikila käessa;
Astus ahju ääre peale,
Hakkas Hantsu raiumaie,
Magajada materdama.
Kiwi aga andis kibemeida,
Särinalla sädemeida,
Pakk ei pannud peksmist pahaks.
Wanapagan wäänas peada,
Wäänas peada ja pajatas:
Küll on Ise ilma-kange,
Pea tal kõwa kui kiwista,
Keha kui puu pakusta!
Tont läks tusaselt minema,
Hants tuli alla tua lakast,
Tegi ahjule aseme;
Seal ta magas magusasti,
Lamas laia walgeeni. —
Wanapagan wennikene
Hakkas Hansulta küsima:
Kas sa kuulsid ka kedagi,
Kas sa märkasid midagi?
Hants aga mõistis, wastu kostis:
Kuulsin kui kilgi kilkamist,
Tundsin kirbu torkimista,
Kirbu noka nokstimista.

19.

Wanapoiss wihane meesi
Hakkas tulda tokstmaie,
Kiwist lööma kibemeida,

Taela tükki tuulutama.
Ise sihtis sauna poole,
Aina Hansu asma poole.
Hants seal asjalugu aimas,
Kohe kurja mõtteid märkas:
Teadis tonti tulewada
Saunakesta süütamaie,
Peerul pistma põlemaie.
Hants oli Harju mees kawala,
Tinatupemees tugewa:
Tegi ta ahjule aseme,
Pani paku pikutise,
Warjas seda waiballagi;
Ise läks ta lepikusse
Peitu pergelt eesta.
Wanapagan wennikene
Läks seal sauna silmitsema.
Leidis Hantsu ahjultagi
Waiba warjul magamasta.
Tont siis tõmbas tule tungla,
Pistis sauna põlemaie;
Ise hakkas ilutsema,
Tule ümber tantsimaie,
Et oli surmanud sulase,
Tapnud targa töölise.
Maha põles majakene,
Tuhahunnik jäi järele.
Hants läks aherware peale,
Pikuteles puhkamaie,
Hommikuda ootamaie.
Wanapagan wennikene
Tuli tuhka tunnistama,
Hansu konta korjamaie;
Aga äkisti ehmatas,
Kohkus aina kangeeksi:
Ahjul alles oli Kawal-Hantsu,

Wihameest ilma wiata!
Hakkas ta Hansult küsima:
Kas oli tuska tukkudessa,
Wõi oli palaw puhatessa?
Hants aga mõistis, wastu kostis:
Öösel soe läks suuremakst,
Waipa mul polnud wajagi.

20.

Wanapagan waenekene,
Petta saanud perglikene
Katsus wiimaks kawalust,
Mõtles wälja meelitust,
Luuleteles lubadust,
Mis wõiks Hantsu ahwatleda,
Tema wõimu wähendada,
Kurja kodust kaugel wiia.
Saatan nõnda sõnumaie:
Armas Hantsu, Hansukene,
Hea Ise, Isekene,
Kuule, kudas mina mõtlen,
Mis ma endi asjast arwan:
Meie kaksi kanget meesta,
Wõitemata wägimeesta
Ühes peres pureleme,
Ühes talus tapeleme;
Kummalgi ei tule tulu,
Kummalgi ei kaswa kasu.
Parem kui lahusse läheme,
Endi kaubad katkestame! —
Hants aga mõistis, kohe kostis:
Tee aga nii kui süda soowib —
Sõida jälle Saksamaale,
Rända wälja Rootsimaale,
Weeretele Wenemaale! —

Wanapagan wabandama:
Mul on maad ja mul on metsad,
Mul on muidgi warandusi —.
Tülikas on teeleminek,
Raske oleks rändamine.
Teupoisil teine lugu,
Kellel pole pauna pista,
Ega mingit maha jätta.—
Hants siis hakkas arwamaie,
Kawalasti kaebamaie:
Armsad on mul Harju metsad,
Lõbusad on Lääne luhad,
Järwa järwed on ilusad,
Wiru wäljad wiljarikkad.
Teised maad mul teadmata,
Teised teed on tundmata.
Uupi ei saaks ulualust,
Ega leiaks leiwapala!—
Wanapagan wennikene
Kohe palju pajatama,
Laia suuga lubamaie:
Mina küllalt tunnen teeda,
Tunnen teeda, mõistan maada.
Mina aitan sind asuda.
Kannan uude kodukohta,
Panen wõersil walitsejaks,
Kuuramaale kuningaksi.
Mul on kõwa kandekotti,
Pullinahkne paunakene;
Pue aga sinna puhkamaie,
Leiba luusse laskemaie.
Mina tõstan sind turjale,
Kannan kaendlas kaugeelle.—
Kawal-Hants weel küsitama:
Mis on Lätis leiduwaksi,
Kuuramaal mul kuuluwaksi?—

Wanapagan wastamaie:
Põhjatumad pulli-parwed,
Lugemata lehma-karjad,
Wasikaida wäga palju;
Karjamaad kitsedest kihawad,
Wainud lambuist walendawad.—
Hants siis hakkas tingimaie:
Too oma kõwa kandekotti,
Pullinahkne paunakene,
Tõsta tee äärelegi,
Jäta järwe kaldallegi.
Anna mulle päewaks aega
Ennast kotis kohendada,
Reisu wastu walmistada! —
Wanapagan wennikene
Tõi siis kohe kandekoti,
Pullinahkse paunakese,
Tõstis tee äärelegi,
Jättis järwe kaldallegi.
Hants aga waatas ja wilistas,
Ise mõtteid ta mõlgutas:
Pauna laius paari sülda.
Kõrgus küllalt kolmi sülda,
Koorem kiwa koti sopis.—
Kes seal tuleb teeda mööda,
Järwe kalda jälgi mööda?
See on kawal kaubameesi,
Julge juudi reisumeesi.
Hants on paunas pikalisti,
Kotis kummuli konutab;
Ise nutab nuuksudessa,
Ähib aina hädaldades.
Juudi kaupmees küsitama:
Mis on wiga, wennikene?
Hants aga mõistab, wastu kostab:
Wanapagan wägimeesi

Wiib mind wõhiwõera paika,
Kannab kotis kaugeelle:
Paneb wõersil walitsejaks
Kuuramaale kuningaksi.—
Juut weel tükib jutustama,
Kaubameesi küsitama:
Mis on Lätis leiduwaksi,
Kuuramaal sul kuuluwaksi?—
Hants aga hakkab harutama:
Wanapagan wägimeesi
Tõutas mulle tööpalgaks
Põhjatumad pulli=parwed,
Lugemata lehma=karjad,
Wasikaida wäga palju;
Karjasmaad kitsedest kihama,
Wainud lambuist walendama.
Mina aga waene wennikene
Olen asjas harjumata,
Toimetustes teademata,
Ei ma tunne keelt ei kirja.
Sestap nutan nukral meelel,
Sestap ägan häda sunnil.—
Kaupmees kohe tingimaie:
Wahetame warändused,
Anname üle ametid:
Mina sul annan kaubakimbu,
Koti kuldarahasida,
Tasku täie taalderida;
Ise puen pauna sisse,
Sõidan kotis Kuuramaale —
Keel ja kirt mul on selged! —
Hants on walmis wahetamas.
Wõtab wastu kaubakimbu,
Kukru kuldarahasida,
Tasku täie taalderida.
Juut läheb pauna pikutama,

Koti sisse konutama.
Ootab tonti tulewada
Teda kaugel kandemaie.
Kawal-Hantsu kangelane
Pueb paksu padrikusse,
Tihedasse tihnikusse,
Käharama kase otsa.—
Kurj tuleb kiirusella,
Wanapagan wehkidessa,
Kohe silmab koti sisse:
Kotis keegi konutamas,
Paunas keegi pikutamas.
Wanapagan wägilane
Kahmab kokku koti ääred,
Niub neid siis nöörillagi,
Siub seitsme sõlmellagi.
Siis ta koti kätte kahmab,
Paneb õhus hõljumaie,
Kõige jõuga keerlemaie
Ja siis wetteje wirutab,
Laenetesse laksatades.
Kotist kostab kiunumista,
Weest tõuseb wulinada,
Weepinda pullikesi.
Hants aga hüüab haawikusta,
Laulab laia kase otsast:
Pea piiri, juudikene!
Ära püüa pullisida,
Lepi parem lehmadega,
Wõta weikeseid wasikaid!—
Wanapagan waenekene
Teisel päewal wälja tulles
Kohkus aina kangeeksi:
Kawal-Hants tal wastu tuli
Ise ilma wigadeta.
Hants aga hakkas jutustama:

Ma sain Lätist lippamaie,
Kuuramaalt koju pagema.
Lätis on need lahjad lehmad,
Läti pullid on põngerjad,
Wasikaida wäga wähe;
Kuura kitsed kidumassa,
Lambad lausa lõppemassa,
Sigudikud suremassa.
Kodus on mul kõige kenam:
Armsad on mul Harju metsad,
Lõbusad on Lääne luhad,
Järwa järwed on ilusad,
Wiru wäljad wiljarikkad.

21

Kawal-Hansu kangelane
Pettis pergelt igapidi,
Tüssas tonti tuhatkanti,
Waewas wanapaganada,
Siis aga hakkas arwamaie,
Et on otsas orjamine,
Katkenud sulase kaupa.
Hakkas asju arendama,
Käigu wastu walmistama,
Kingasida kohendama,
Kingapaeluja punuma.
Wanapagan wennikene
Nägi Iset istuwada
Pikka paela punumassa.
Kuri kohe küsimaie:
Mis sa püüad paelallagi,
Mis sa kahmad kablallagi?
Hants aga mõistis, kohe kostis:
Mul on eessa suuri saaki,
Suuri saaki, pikka püüdu:

Paelalla ma püüan põllud,
Wean kokku wee loigud,
Tõmban neid oma turjale,
Kannan kauge maade sisse.—
Wanapagan wennikene
Kohe kohkus kangeesti,
Hakkas härdalt hulgumaie,
Pisarsilmil palumaie:
Pai Hantsu, Hansukene,
Hea Ise, Isekene!
Jäta järel järwekene,
Pia põllud paigallagi.
Järwe jäi mul omakseido,
Suuri hulka sugulasi! —
Hants aga hakkas hirwitama:
Seda parem püügi õnne —
Tuhat tonti tuleb mõrda! —
Wanapagan waenekene
Palus seda palawamalt:
Pai Hantsu, Hansukene,
Hea Ise, Isekene!
Mis sa tasukst tahaksid,
Waigistuseks wastu wõtad? —
Hants aga mõistis, kohe kostis
Tasuks too mul taalderida,
Kanna kuldarahasida
Minu mütsikese täie! —
Kohe saadi sobitusta,
Leiti warsti lepitusta.
Tont läks tooma taalderida,
Kulda kokku korjamaie,
Hants hakkas auku tegemaie,
Kulla koobast kaewamaie.
Kaewas koopa kaunikese,
Augu ainagi awara;
Pealt aga peitis peenemaksi,

Mattis ümbert mätastega;
Kõige peale pani mütsi,
Katkend laega kaabukese.
Tuli tonti tuuseldades,
Kandis kahte kulla kotti,
Kotta kaunisti kohmakaid:
Külimit kulda on kummasgi.
Wanapagan wennikene
Kallas kulda kaabu sisse,
Kallas ja kotiga kõlistas;
Arwas ühest üle jääma,
Tahtis teisest täieks teha,
Aga oh halba äpardust:
Kuld ei katnud kaabukesta,
Matnud mütsi mahutusta!
Kuld aga kukkus koopaasse,
Alla auku awarasse.
Wanapagan wennikene
Tõttas tooma teista korda,
Kandis jälle kaksi kotti;
Kandis ja kaabusse kallutas,
Kaabu tühjana kabises.
Kohe tõi ta kolmat korda,
Aga ei paremat põrmugi.
Wanapagan waenekene
Tassis tühjaks taaldri-salwed,
Taaldri salwed, kulla keldrid,
Põrgulise pani-paigad —
Müts jäi tühjaks kui muidugi,
Kaabu põhja kattemata.—
Pergel hakkas palumaie:
Otsas on mul oma wara,
Otsas naise natukene,
Sootu otsas sugulastel!
Kudas saame sobitusta,
Leiaksime lepitusta?

Hants aga mõistis, wastu küsis:
Mis sul tuas on tähtsamada,
Mis sul kojas kallimada?
Wanapagan wastamaie:
Tuas on ainult torupilli,
Wanaisa waltsi-pilli.—
Hants aga kohe käskimaie:
Too ära torupilli,
Wanaisa waltsi-pilli,
Pane lisaks lepitusel! —
Wanapagan waenekene
Tõi ka ära torupilli,
Isa-isa ime-pilli;
Pillil healed on ilusad,
Mängu mõnud on mõjuwad:
Pill paneb perglid piherdama,
Tühjad tondid tantsimaie,
Saatana sulased sagama,
Hullupööra hüppamaie.
Hants sai pilli pealekauba.
Siis ta saatanal seletas:
Küll on kaupa katki jäänud,
Tingimine täitemata,
Kübar kullal kattemata,
Aga ma asjata halastan:
Järw see jäägu puutumata
Pergelite peidupaigaks,
Saatanate salaurkaks;
Põllud ma pärin omale,
Wainud wõtan wõla wastu.

22.

Kawal Hantsu kange meesi
Wõttis tondi torupilli,
Wanapoisi waltsipilli

Ja läks laande luusimaie.
Jõudis ta jõe kaldale.
Jõe kaldal kaswas kuuski,
Kuuski kõwer ja käharas,
Wee poole walgumassa.
Kawal Hantsu kange meesi
Kohe kuuse otsa ronis,
Hakkas seal pilli puhuma,
Lugusi lahti laskema.
Pilli healed on ilusad,
Mängu mõnud on mõjusad:
Tulid kokku tondi hulgad,
Tondi hulgad, pergli parwed,
Saatana sulaste salkasi.
Tondid hakkasid tantsima,
Saatana sulased sagama,
Pergli poisid piherdama,
Hullupööra hüppamaie.
Pill aga ürgas piatamata,
Tants käis ilma tahtemata,
Kestis tunni, kestis teise,
Kestis juba kolmat tundi.
Wanapagan waenekene
Kargas aina metsa mööda,
Kargas ja wahest kuulatas:
Pill aga piuksub piatamata,
Korra kostab kodunt poolta,
Teise korra teiselt poolta.
Küll ta otsis, küll ta ähkis,
Leidnud ei pilli puhujat,
Tondi karja tantsitajat.
Tont aga tuhnis tihnikussa,
Otsis peitjat põesastessa —
Puude otsast ei otsinud. —
Wiimaks wäsind wanapagan
Juhtus jõe kaldaalle.

Tont aga tahtis jõesta juua,
Katsus keelta karastada.
Mis tal weesta wastu paistis?
Paistis tondi torupilli,
Isaisa imepilli!
Wanapagan wennikene
Kargas kukerpalli wette,
Tahtis ta pilli tabada.
Pill aga pistis punumaie,
Kui oli tonti tuuseldamas,
Wetta wahule ajamas.
Tont tuli uuest kaldaalle,
Wesi woolas waiksemasti:
Pill oli kohe peegeldamas.
Jälle tont läks tabamaie,
Kahe käega kabamaie —
Pill aga kohe peitu puges
Tont läks hoopis tigedaksi:
Tahtis jõge tühjaks juua,
Jõe põhja paljaks teha.
Jõi aga tonti hirmsa jõuuga,
Wesi wajus ja wähenes.
Tondi magu mäena kerkis,
Püksid pikt pakatasid,
Särki seljassa särises.
Weel oli weike lombikene
Jõest järel jäänud juua
Pill seal lombissa peegeldas.
Wanapagan wägimeesi
Hüüdis kokku kurjadwaimud,
Pisikesed pergli poisid,
Oma otsa hoidemaie,
Oma mulku muljumaie,
Et ei wesi wälja woolaks,
Jälle jõkke jooksma peaseks.
Wanapagan weelgi rüüpas,

Rüüpas korra, rüüpas kaksi,
Pidi kolmat rüüpamaie —
Kostis siis kõwa kõmakas:
Perglit paunake pakatas,
Wanapoisi wats läks lõhki.
West jälle jõkke jooksis,
Kattis jõge kallasteni.
Wees olt pilli peegeldamas,
Torupilli tolgendamas.
Wanapagan waenekene
Karjus jõe kaldaalla
Oma watsa walu pärast,
Peitu jäänud pilli pärast.
Sealt siis saatana sulased
Kandsid teda wiimaks koju,
Seadsid sängis seljakile,
Et ta paunake paraneks,
Kõht aga jälle kokku kaswaks.

23.

Wanapagan waenekene
Kaua aega haige oli,
Põdes kaua põrguline
Kõhtu kokku kaswatamas,
Kõhu kilet kindlustamas.
Haige olles, aega olles
Hakkas ta asju arutama,
Mitmeid mõtteid mõlgutama,
Oma olu otsustama:
Kadund oli kulla kogu,
Wäljad wõetud wõla wastu,
Pilli läinud peale kauba;
Pisikesed perglikesed,
Wanapoisi wõsukesed
Olid wiimsent weristud;

Lõpnud olid lehmakarjad,
Surma saanud siakarjad,
Aidad aina põletatud;
Järel jäi aga järwekene,
Tümapõhja tiigikene
Pergelite peidupaigaks,
Saatanate salaurkaks.
Wanapagan waenekene
Tundis jellest tulist tuska,
Hakkas kangest kahetsema,
Kahetsema, kaebamaie,
Nuuksumaie, nuttemaie;
Nuttis kadund kulla pärast,
Pisikeste poege pärast,
Surnud siakarja pärast,
Aina põlend aida pärast;
Nuttis päewa, nuttis kaksi,
Nuttis wiimaks nädalaida.
Lõpuks aga tonti tundis
Silmi jääwat sumedaksi,
Nägemista nüridaksi
Hullu hulgumise pärast,
Palju pisarate pärast. —
Wanapagan waenekene
Läks aga arsti otsimaie,
Parandajat palumaie.
Tarka tohtert tabamaie.
Tuli tal wastu Kawal-Hantsu,
Kawal-Hantsu kangelane.
Wanapagan waenekene
Hakkas Hantsu palumaie:
Pai Hantsu, Hansukene,
Hea Ise, Isekene!
Kas sa tunned tohtri tööda,
Mõistad mu silmast arstida? —
Hants aga mõistis, wastu kostis:

Mina mõistan mitmeid asju,
Tunnen tohtri toimetust,
Watsa walu wähendusta,
Silmade silitamista. —
Tont seal kohe tingimaie:
Hakka minda arstimaie! —
Hants aga hakkas ütlemaie:
Minu rohud on mõjuwad,
Wahendid wäga walusad —
Kas sa suudad kannatada,
Parandusel wastu panna,
Et ei hakka hullumaie,
Rohtu maha ropsimaie? —
Wanapagan wastamaie:
Siu mind siia seljakile,
Pane kinni pingi peale,
Et ma rohtu ei raputa,
Ega toimetust takista! —
Kawal-Hantsu kangelane
Sidus saatana seljali,
Pani pingile pikali,
Köitis kurja köitel kinni.
Siis ta wõttis tüki tina,
Pani plekist panni peale,
Tegi tules tulisekſi,
Kanges kuumas wedelakſt.
Tuliwedelat tinada
Walas wanapoisi silma.
Selle silmad särisesid,
Silma munad murisesid.
Kuri aga kukkus karjumaie,
Ropul kombel röökimaie,
Hullupööra hulgumaie.
Kargas ta kohe jalule,
Pink aga seljas pikutie,
Ja siis pistis punumaie.

Põgenes ta põrgu põhja,
Tondi tare tahanurka,
Ise hulgus hullupööra,
Röökis ikka ropul kombel.
Kohe kohkund kurjad waimud
Hakkasiwad küsimaie:
Kes se'e tegi, kes see tegi? —
Wanapagan waenekene
Hädawaewaga healitses:
Ise tegi, Ise tegi! —
Kurjad waimud kostemaie:
Ise tegid, ise tunned,
Ära siis ise irise,
Enesele ette heida!

Epilog.

Wanapagan waenekene
Mure mõtteid mõlgutades
Hakkas asju harutama,
Paha plaanida pidama:
Mul on maad ja mul on metsad,
Aga tulu neist ei tule,
Ega kasu neist ei kaswa;
Kawal-Hants on kangekaelne,
Ise ilmawägew meest.
Tööd ei taha mulle teha,
Maade eest ei taha maksta.
Teen aga õige teise sõja,
Panen toime tapeluse,
Nii kui wanal wõidu ajal:
Kutsun kokku kurjad waimud,

Hüüan kokku ülbed hinged.
Saksamaalt toon sadandeida,
Musttuhat mujalt maadelta.
Siis ma Pikkeri pillutan,
Siis ma kõuegi kõrwetan,
Wõtan Wanataadi walla,
Lükkan Uku uperpalli.
Maalt aga hukkan hundi hulgad,
Hundi hulgad, kutsi karjad,
Poola pajuwasikaida,
Wene wõsawillemida,
Et ei keegi mind seal keelaks
Oma tujul talitamast,
Oma witsil walitsemast.
Hants aga jääb mul auusaks orjaks,
Pajupõesas palgamaksjaks. —
Kudas mõeldud, nõnda tehtud.
Kuri hakkas kisendama,
Wanapagan wilistama.
Kokku tulid tondi tropid,
Tondi tropid, pergli parwed,
Saatana sulaste salkasi;
Saksamaalt tuli sadandeida,
Musttuhat mujalt maadelta.
Wanapagan waatas wäge,
Sõjasalkasi silmitses,
Siis aga tondid tööle saatis.
Sõda hakkas sõudemaie,
Waenu wanker weeremaie.
Sõja jalgu esmalt jäiwad
Hundi hulgad, kutsi karjad,
Poola pajuwasikaida,
Wene wõsawillemida.
Wanapagan wägew meest
Tappis nii kui ise tahtis,
Möllas nii kui ise mõtles.

Küll seal hukkus huntisida,
Küll seal kukkus kutsikaida,
Aga Wene wainiutelt,
Lõuna laialt lagendikult,
Põhja põlistest metsadest,
Tulid jälle uued hulgad,
Uued hulgad, teised tropid
Tontidele tülinaksi,
Pergelite pahanduseks,
Wanapaganale waewaks.
Alles kolmandamal aastal
Sõudis saatan Saaremaale,
Peasis pergel Pärnumaale
Rahultsi rööwimaie,
Wagusaida waewamaie;
Ise häda äärellagi,
Wiimse waewa weerellagi:
Perglil peus oli peenikene,
Tondi leib oli lõppemassa,
Kõht oli kokku kuiwamassa.
Wats oli sisse wajumassa.
Kawal-Hantsu kangelane
Weel sai waewapäiwi näha:
Ära talt wõeti härjad, lehmad,
Tapeti kõik tallekesed,
Materdati märakesed,
Surmati kõik sigudikud;
Ära wiidi wili wäljalt,
Riisuti ta riidekesed —
Kõik läks tondi turgutuseks,
Kurja karja kosutuseks,
Pergelite peatoiduks.
Perglil oli aga ikka puudus,
Wanapoisil waesus majas;
Nälg ju hakkas näpistama,
Kõhuwalu waewamaie.

Tuli ka tuska teisest küljest,
Segadusi seljatagant:
Wana kurja kukutama,
Pergelida peletama,
Saatana sulaseid sulguma
Ilmus igast ilmakaarest
Palju pajuwasikaida,
Kurje kõrwekutsikaida,
Wapraid wõsawillemida.
Need kõik tonti tonkisiwad,
Pergli parwest peksiwad,
Wanapoissi wapustasid,
Kuni raipel rauges rammu,
Rauges rammu, kadus kangus,
Argdus asus asemele.
Wanapagan waenekene,
Peksta saanud perglikene
Tõmbas wiimaks nina norgu,
Nina norgu, saba sorgu,
Lonkis jälle lõunapoole,
Sörkis jälle Saksamaale. —
Kawal-Hantsu kangelane
Nüüd aga peasis peremeheks,
Ise hakkas isandaksi:
Päris endal pergli põllud,
Pergli põllud, tondi tared,
Wanapoisi warandused.